І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. Шевченко

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J. Тел.: HEnderson 4-0237. УНС: HEnderson 5-8740. Тел. з Ню Йорку: BArcly 7-4125

РІК LXVI. No. 162. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 22-го СЕРПНЯ 1959 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, AUGUST 22, 1959 Ч. 162. VOL. LXVI.

АМЕРИКАНСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ — КОНГРЕС ІНДУСТРІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЗАЯВИЛИСЯ ПРОТИ БУДЬ-ЯКИХ КОНТАКТІВ З ХРУЩОВИМ ПІД ЧАС ЙОГО ВІДВІДИН У ЗДА

У СХВАЛЕНІЙ ДЕКЛЯРАЦІЇ СТВЕРДЖЕНО, ЩО „АФП-КІО НЕ ВІЗЬМУТЬ УЧАСТИ У ВШАНОВУВАННІ ГОЛОВИ УРЯДУ, ЯКИЙ НАМАГАЄТЬСЯ ЗНИЩИТИ ЛЮДСЬКУ СВОБОДУ В БУДЬ-ЯКІЙ ФОРМІ... І ЯКИЙ ВДЕРЖУЄ ВЕЛЕТЕНСЬКУ СІТКУ ТАБОРІВ ПРИМУСОВОЇ ПРАЦІ"

Юніті Гавз, Па. — Об'єднані Американська Федерація Праці і Конґрес Індустрійних організацій (АФП-КІО), що об'єднують яких 16 мільйонів робітників, заявилися офіційно проти започаткування і вдержування будь-яких контактів із совєтським прем'єром Хрущовим під час його відвідин у З'єдинених Державах Америки у вересні ц. р. Екзекутивна рада цієї федерації американських робітничих спілок прийняла на своїй сесії, відбутій дня 20 серпня ц. р. 22 голосами проти 3 деклярацію, в якій стверджується, що в ніякому випадку АФП-КІО не визнають голови уряду, який не дозволяє своїм власним робітникам организуватися й об'єднуватися у свобідних професійних спілках. За прийняття цієї деклярації голосувала велика більшість членів Екзекутивної ради під проводом президента АФП-КІО Джорджа Міні. Меншість, яка вимагала контакту з Хрущовим, була репрезентована тільки Волтером П. Рутером, президентом Об'єднаних Автомобільних Робітників та Джеймсом Б. Кері з Міжнародної Спілки Електричних Робітників і О. А. Найтом з Міжнародної Спілки автоматичних, нафтових і хемічних робітників. Приймаючи цю деклярацію, обидві сторони і більшість репрезентована Джорджем Міні і меншість, репрезентована Волтером П. Рутером, заявили, що розбіжність в ставленні до справи контактів з Хрущовим не визначає будь-якої різниці в поглядах проводу об'єднаних робітничих спілок на „основний неморальной характер комунізму і на брутальне потоптання совєтською диктатурою свободи людини і демократичних прав" Водночас із цим Міні ствердив, що прийняття цієї резолюції не забороняє окремим членам проводів робітничих спілок зустрітися, якщо б вони цього хотіли, з Хрущовим. Сам він, як президент АФП-КІО, не візьме участи в ніяких зустрічах із Хрущовим і не візьме такої участи теж ніяка офіційна репрезентація АФП-КІО.

Сугестію Білого Дому і державного департаменту, щоб під час приїзду Хрущова уможливити йому виголошення промови до робітництва, зорганізованого в АФП-КІО, Міні відкинув, як встрявання в справи зорганізованого світу праці. „Ані Білий Дім, ані державний департамент не контролюють — заявив Міні — американського світу праці — і не будуть ніколи його контролювати. Уряд не має права говорити нам, що ми повинні робити. Це є одна із основних різниць між нашою і совєтською системами". У прийнятій Екзекутивною радою АФП-КІО деклярації висловлено м. ін. такі ствердження: „Совєтський режим продовжує існувати і діяти, як тоталітарна диктатура. Він опанований ідеєю аґресії і панування над світом. Цей режим знищив усі демократичні права і свободи у своїй власній країні. Тепер він докладає всіх зусиль, щоб підірвати і знищити права і свободи, що ними ми, американці, дорожимо в нашій країні. Під сучасну пору немає і тіні якогось доказу на те, що кремлівські володарі змінили природу або цілі свого режиму чи щоб вони послабили свій похід на здобуття світу і перебудування його за зразками совєтської тиранії". Нав'язуючи до повідомлень, що віце-президент Ніксон під час свого перебування в СССР висловився за виміною делеґацій між американським світом праці і т. зв. робітничими спілками Совєтського Союзу, в деклярації стверджується далі, що „в цій ситуації Екзекутивна Рада АФП-КІО підтверджує свою деклярацію з лютого 1958 року проти виміни делеґаціями з диктаторськими країнами... АФП-КІО є організацією вільних робітничих спілок. Нема ніяких відповідних совєтських організацій, щоб з ними можна було здійснювати таку виміну. Кремлівська диктатура виразно забороняє совєтським робітникам організуватися у вільних професійних спілках. Так звані професійні спілки в СССР є нічим іншим як тільки аґентурою комуністичної диктатури. Послідовно, не входить взагалі у гру питання, щоб АФП-КІО давали своє визнання голові уряду, який не дозволяє своїм власним робітникам мати свої свобідні професійні спілки. Американське робітництво не повинно ніколи брати участи у вшановуванні голови уряду, який намагається знищити людську свободу в будь-якій формі". Закінчується деклярація ствердженням, що американський вільний професійний робітничий рух не зобов'язаний на таку чи іншу закордонну політику американського уряду. Американський вільний світ праці був і є проти диктаторського режиму генерала Франка в Еспанії, не зважаючи на те, що уряд ЗДА його визнав і дає йому економічну підтримку. „Тому теж запрошення Президентом пана Хрущова не визначає ще, щоб АФП-КІО мали брати участь у вшановуванні голови чужоземного уряду, який вдержує велетенську сітку таборів примусової праці і який наказав вимордувати тисячі мадярів, що боролися за свою національну незалежність і свободу".

Демократи видвигають кандидатуру Ваґнера на віце-президента

Роберт Ф. Вагнер

Ню Йорк. — Лідери Демократичної партії цього імперіяльного стейту рішили видвигнути на найближчій конвенції Демократичної Партії в Лос Анджелес кандидатуру теперішнього посадника Ню Йорку на віце-президента, як „сина-фаворита" стейту. Заяву в цій справі склав голова Стейтового Комітету Демократичної партії Майкл Г. Прендерґаст минулого четверга, 20-го серпня, після нарад з повітовими і підміськими партійними лідерами, інформуючи рівночасно, що Ваґнер з цим погоджується. Подібне рішення винесено, згідно з повідомленням Прендерґаста, також на партійних нарадах в Олбані минулого понеділка, 17-го серпня. Рівночасно Прендерґаст заявив, що всі повітові лідери погодились, щоб не зв'язувати себе жадними передчасними зобов'язаннями щодо вибору демократичного кандидата на президента країни. В коментарях на цю тему звертається увагу на незвичність видвигання кандидатури на віце-президента раніше і без рівночасного зобов'язання щодо кандидатури на президента країни. Коли ж Прендерґаста запитали, чи делеґація стейту Ню Йорк на партійну конференцію не бере під увагу евентуальної кандидатури Ваґнера на президента, Прендерґаст коротко відповів, що „він певний", що такої кандидатури на найвищий пост не бажає собі сам Ваґнер.

РОДИННА ТРАГЕДІЯ, ЩО ПОТРЯСЛА ГРОМАДОЮ

В четвер, 20-го серпня рано, трапилась молодій і в кожному відношенні прикладній союзовій родині Володимирові і Неонілі Соханам безмірна своїм смутком трагедія, що до глибини потрясла всією великою громадою їхніх численних приятелів: їхній син Ігор Богдан Ярослав, що був тільки у першій провесні свого життя, проживши ще тільки 7 місяців, помер трагічно від удушення своїм накривалом під час сну в своїм ліжечку. Усі найінтенсивніші намагання привернути дитину до життя не мали вже успіху. Обидвоє батьки дитини, Володимир і Неоніля з Меренів Сохани, є союзовою родиною в повному значенні цього слова. Вони пізналися і подружились, працюючи — він в Головній Канцелярії УНСоюзу, в якій і сьогодні виконує функції асистента головного секретаря, а вона в Адміністрації „Свободи", в якій також в потребі виконувала функції асистентки адміністратора, та покинула працю щойно перед приходом на світ їхньої першої дитини, донечки Ромці. Ігор Богдан був їхньою другою дитиною і їхньою гордістю. Вони оточували його найбільшою батьківською любов'ю і опікою, від яких сильнішою з волі Божої виявилась тверда доля. Їхню родинну трагедію переживають разом з ними найглибше всі їхні численні приятелі і друзі, зокрема, в Головній Канцелярії УНСоюзу та у В-ві „Свобода". Найщиріші співчуття всіх цих їхніх приятелів, як і їхня молодість та головно донечка Ромця нехай скріплять їхні сили, так дуже їм потрібні в їхньому великому горю.

Ляос сподівається великої комуністичної офензиви в жовтні ц. р.

Вієнціян. — Офіційний комунікат уряду Ляосу, невеличкої південно-азійської держави, що була одною з трьох складових частин французької колонії Індокитаю, перестерігає перед вірою в тривкість теперішнього розмірного спокою в провінціях, суміжних із північним комуністичним В'єтнамом. Комуністичні сили зайняті тепер перегруповуванням — кажеться в комунікаті — і треба рахуватися з новою великою офензивою комуністів в жовтні ц. р. Комуністам залежить головно на заволодінні міста і провінції Самнеув. Секретар оборони Фоумі Носаван запевнив, що державне військо втримає те місто, однак закордонні обсерватори, які бачать поступи комуністичної інфільтрації, веденої пляново й систематично з активною допомогою збоку комуністичного Китаю та північного В'єтнаму, не є оптимістами. Брат Ляоського прем'єра і колишній ляоський секретар оборони, Нгор Сананіконе, прибув до Ню Йорку та на побаченні з генеральним секретарем Об'єднаних Націй Гаммершилдом офіційно зголосив на його руки скаргу проти комуністичної інфільтрації і збройної аґресії. Комуністичний Китай ані північний В'єтнам не є членами Об'єднаних Націй і тому вони „не визнають" компетенції ОН вирішувати будь-які міжнародні справи. Наче „спонзорами" самостійности Ляосу є Англія і Совєтський Союз, головні держави, які посередничили в липні 1954 р. на Женевській конференції в справі замирення в Індо-Китаю та довели до поділу В'єтнаму і ухвалення статуту для В'єтнаму, Ляосу і Камбоджі.

У Маляйській федерації переміг уряд і програли комуністи

Куаля Люмпур. — У виборах в минулу середу в Маляйській Федерації перемогла знову т. зв. Союзна партія, що складається з бльоку З'єдиненої Маляйської Національної Асоціяції, Асоціяції маляйських китайців та Конгресу маляйських індійців. Ця консервативно - прозахідня партія здобула в 104-членному парляменті 70 мандатів, при чому ще щодо чотирьох мандатів вислід не відомий. Маляйські мусульмани дістали 13 місць, соціялісти 8, а т. зв. „проґресивні", себто комуністи тільки чотири мандати. Князь („тенґку") Абдул Рахман, що був обраний при творенні Маляйської Федерації всіми іншими місцевими володарями - князями „першим міністром" (прем'єром) федераційного уряду, погодився залишитись надалі при кермі влади на дальших 5 років. Він відомий з свого прозахіднього і антикомуністичного становища. З проголошеної програми переможної партії виходить, що уряд змагатиме до самовистачальности Маляїв в харчовій продукції та до поправи стану дрібних продуцентів ґуми, головного експортового продукту країни, до поправи здоровного стану через поборювання тропічних недуг та до остаточного зліквідування комуністичної партизанки в маляйській джунґлі.

НАСЕЛЕННЯ МІСТ І РОБІТНИЧИХ СЕЛИЩ В УКРАЇНІ ПОЗБАВЛЕНО ВАЖЛИВИХ ЗАСОБІВ ПРОЖИТКУ

Київ. — В „Радянській Україні" з 12 серпня ц. р. опубліковано „Указ президії Верховної Ради УССР з дня 11-го серпня 1959 р., про заборону утримування худоби в особистій власності громадян, які проживають у містах і робітничих селищах". Указ цей звернений проти тих мешканців більших міст і робітничих селищ, які досі рятували себе і свої родини у прохарчовуванні утримуванням рогатої худоби, корів і кіз, що з них мали вони не тільки молоко але і м'ясо. В Указі постановлено, що з днем 1-го жовтня ц. р. забороняється мати „в особистій власності продуктивну і робочу худобу" усім громадянам, які проживають у місті Києві, в обласних центрах УССР та в прилягаючих до них околицях. Порушення цієї заборони потягає за собою конфіскату худоби, з виплаченням „її вартости за державними заготівельними цінами". В другому параграфі Указу стверджується, що згодом ця заборона буде поширена теж на інші міста та їх околиці, а також на робітничі селища. Згідно з третім параграфом „указу", рада міністрів УССР і обласні ради депутатів трудящих мають провести „роз'яснювальну роботу" серед власників худоби „з метою запобігання забою корів і телиць, що є в особистій власності населення міст, їх околиць і робітничих селищ". Проголошення цієї заборони мотивує президія Верховної Ради УССР (голова Д. Коротченко, секретар А. Щ. Зленко) конечністю „покінчити з примітивним веденням тваринництва населенням міст та прилягаючих до них околиць, що приводить до значного витрачання хліба та інших продовольчих товарів з державних фондів, відвертає робочу силу від продуктивної праці в суспільстві і створює, крім того, антисанітарні умови в містах".

УРЯДОВА КОМІСІЯ ПРОТИ ОБМЕЖУВАННЯ МІЛІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ЗАКОРДОНОВІ

Вашингтон. — Президентська Комісія для студій програми американської військової асисти, під головуванням колишнього асистента секретаря Армії та свого часу амбасадора ЗДА при НАТО Вільяма Г. Дрейпера мол., заперечила у своєму четвертому з черги й остаточному звіті, наче б допомога збоку ЗДА закордонові на військові цілі була непропорційно більша від економічної допомоги та рішуче спротивилась вкорочуванню тієї військової допомоги. „Всяке помітне поменшення достав дз загальної допомоги на військові цілі в теперішньому часі для менш розвинених країн означало б поважну загрозу для безпеки вільного світу" — говориться в тому звідомленні. Цю Комісію Президент покликав до життя в листопаді минулого року спеціяльно для переведення студій про військовий та економічний характер допомоги, що її ЗДА уділюють менше розвиненим країнам. Товчок до створення тієї спеціяльної Президентської Комісії дав меморіял, пред'явлений Президентові 25-го серпня мин. року за підписами вісьмох сенаторів з критикою американської допомоги різним країнам на суто-військові цілі та з покладенням натиску радше на економічну допомогу. Ця Комісія висловилась у своєму першому звідомленні з 17 березня ц. р., щоб вимогу Президента до Каґресу на признання $1,600,000,000 на військову допомогу збільшити до двох більйонів долярів. Тим часом Конґрес скреслив із згаданої вище суми ще 200 мільйонів до 1,400,000,000 долярів. Комісія Дрейпера рішуче виступає проти такої редукції фондів на військову допомогу та домагається привернення повної суми, що її жадав Президент. У своєму другому з черги звіті з 3-го червня ц. р. Комісія Дрейпера пропонувала, щоб допомогу закордонові на військові цілі вставляти у військовий щорічний бюджет. Однаково уряд, як Конґрес погодились з цією думкою. У третьому з черги звіті з 13-го липня ц. р. Комісія Дрейпера поручала, щоб економічну допомогу виділити з щорічного окремого законопроєкту та щоб її охоплював Позичковий Фонд для розвитку, якому треба б дати 1 більйон долярів річно на протяг п'ятьох років на позички закордонові. Хоча державний департамент підтримав цю думку, проте секретар фінансів і директор бюджету не погодились на це. До 10-членної Комісії Дрейпера, існуючої на двопартійній базі, належать м. ін. кол. головний командант збройних сил НАТО, тепер президент Американського Червоного Хреста ген. Альфред Ґрунтер, колишній шеф об'єднаних штабів адмірал Артур В. Радфорд, колишній командант американських військ в Европі ген. Джозеф МекНарні, колишній військовий підсекретар Джан МекКлой і ін.

У Женеві перервано переговори над припиненням атомових досвідів

Женева. — Голова совєтської делеґації Сємьон Царапкін на конференції, яка від десятьох місяців ведеться між ЗДА, Англією й СССР над справою припинення всяких дальших атомових експериментів, погодився на деякі технічні подробиці щодо проєктованої міжнародної контролі. Річ іде про право контрольних станиць приступити автоматично до обслідування підозрілих струсів, занотованих сейсмоґрафами: чи це були землетруси, чи потайні атомові вибухи. Однак Царапкін висунув водночас нові застереження. Женевська конференція тягнеться від 31 жовтня 1958 року внаслідку впертого спротиву Совєтів проти заведення ефективної міжнародної контролі, яка стежила б за можливістю порушення договору. Тепер учасники цієї конференції сподіваються, що остаточно в цій справі прийде до вирівнання розбіжностей під час зустрічі Айзенгавера з Хрущовим. Тому в минулий четвер рішено перервати ту Женевську конференцію „на кілька тижнів".

Комуністи вийшли з парляменту Індії, втративши правління в Кералі

Ню Делі. В минулий четвер 20 серпня ц. р. індійські комуністи, члени нижчої палати парляменту, демонстраційно покинули залю нарад після того, як парлямент 270 голосами проти 38 затвердив президентський розпорядок з 31 липня ц. р. про скасування комуністичного правління в атомовій провінції Кераля та підпорядкування тієї провінції тимчасово безпосередньо під „президентське правління", себто під владу центрального уряду Індії. Кераля — це була єдина автономічна провінція Індії з півтоabsмільйоновим населенням, де комуністи, внаслідку виборчого розпорошення демократичних партій, осягнули більшість і захопили владу. Але їхнє правління швидко так обурило нарід, що почались протикомуністичні заворушення, які грозили вибухом громадянської війни. Тому центральний уряд рішив розв'язати автономний уряд в Кералі та розписати нові вибори на січень найближчого року, а до того часу правити з Ню Делі. Комуністи кричать тепер, що це „зламання конституції" та виступають в ролі оборонців „чистоти конституційних прав". Президентський розпорядок має ще затвердити сенат індійського парляменту.

В АМЕРИЦІ

- **Дружина президента Айзенгавера заявила** під час свого перебування в Шикаґо, що вона ще не вирішила, чи має супроводити свого чоловіка в подорожі до СССР чи ні.
- **7 членів бюджетової комісії Палати Репрезентантів** виїхали до Москви для перевірки справ, зв'язаних з улаштуванням і відбуванням американської виставки. Ця група веде тепер розгляд бюджету Інформаційної Аґенції ЗДА, до відання якої належало влаштування цієї виставки. Виїхала вона до Москви під проводом голови згаданої підкомісії демократичного конгресмена Джана Дж. Роні.
- **Адмірал Артур В. Радфорд**, донедавній голова об'єднаних шефів штабу ЗДА, заявив, що відвідини Хрущова у ЗДА можуть, з одного боку, причинитися для закріплення миру, але, з другого боку, вони теж можуть стати поважною загрозою для справи миру. Ця друга альтернатива може здійснитися тоді, як Хрущов побачить, що американці неоднозгідні у своїй політиці, що вони ставлять свій добробут понад усе і що вони не розуміють справжніх цілей комунізму.
- **Головний командант кубинських збройних сил** і брат кубинського прем'єра Фіделя Кастро, майор Равль Кастро, який „спізнився" на конференцію американських держав у Сантіяґо, заявив там журналістам, що президентські і парляментарні вибори відбудуться на Кубі на протязі найближчих 6 місяців.
- **Перший випадок смерти від дитячого паралічу** на терені Ню Джерзі занотовано в місцевості Ріджфілд Парк, Н. Дж. Там помер хлопець Кармен Віґоріта, якого тричі щеплено вакциною Солка проти поліо.
- **Кількість випадків захворіння на поліо** зросла в Монтреалі до 351. На протязі 24 годин в днях 18—19 серпня доставлено там до шпиталів 43 особи. Померло досі 24 особи.

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

- **Українська Православна Громада в Ню Гейвені** надіслала Президентові Айзенгаверові подяку за його проклямацію „Тижня Поневолених Народів". Настоятель парафії о. Л. Долинський одержав у відповідь повідомлення з Білого Дому, в якому підкреслено, що президент Айзенгавер признає гарним ставленя громади до його проклямації і дякує за добрі побажання для нього і його дружини.
- **Григорій Тершаковець**, колишній посол до галицького і потім до польського сойму, видатний громадський діяч Комарнянщини і Рудеччини в Західній Україні помер дня 28 липня ц. р. у Львові на 83-му році життя. Покійний, селянин із села Якимчиці, перебув 16 років ув'язнення в совєтських концентраційних таборах і витримавши всі концтаборові злидні та знущання, вернувся в 1956 р. до Якимчиць, де на протязі трьох останніх літ писав спогади із свого життя.
- **Інж. Дмитро Андрієвський**, відомий громадський діяч і публіцист, колишній керманич ресорту закордонних справ в УНРаді, приїжджає з кінцем жовтня ц. р. у відвідини до ЗДА і Канади. В Канаді він буде гостем Українського Національного Об'єднання (УНО).
- **Д-р Ірина Сімович**, колишня лікарка „Народної Лічниці" у Львові, перейменованої під час совєтської окупації в державну клініку, померла дня 8-го червня ц. р. в Москві.
- **У ЗДА створено окрему провінцію Сестер Служебниць** українського обряду. Згідно з повідомленням пресового бюлетеню Свящ. Конґреґації для Східньої Церкви, осідок нової провінції буде у Филаделфії і до неї входитиме 17 монастирів в різних місцевостях ЗДА. Усіх сестер у цій провінції є тепер 86. В Канаді відтепер існуватиме окрема провінція Сестер Служебниць.
- **Софія Парфанович**, відома лікарка і письменниця, яка досі вела свою лікарську практику в Дітройті, припинила тепер її, одержавши призначення на посаду лікаря в одному із стейтових шпиталів, 60 миль від Дітройту.

Англомовний Український Тижневик, що звичайно появляється разом із суботнішнім виданням щоденника, цим разом появиться разом з черговим числом Свободи, з датою 25-го серпня.

The Ukrainian Weekly, English language supplement which usually appears in the Saturday issue of the Svoboda will appear with the next issue, Tuesday, August 25th.

ВИСТАВКА ВІЛЬНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКИ

Виставка українських книжок, виданих у вільному світі, влаштована в одній із віденських книгарень Генеральним Секретаріятом закордонних справ УГВР і „Прологом" під час Міжнародного Фестивалю Молоді.

У СВІТІ

- **В Еспанії** розбився минулої середи об узбіччя гори, за 25 миль на північ від Барсельони, англійський пасажирський літак, що мав забрати до Англії групу студентів, які проводили в Еспанії свої ферії. Згинули всі 29 пасажирів і три члени залоги.
- **У Туреччині, в Ізмірі** відбувається суд над чотирма американськими підстаршинами, оскаржуваними в пачкуванні самоцвітів у пакунках, пересиланих поштою НАТО. Такою самою поштою обвинувачені нібито пересилали гроші на закуп через швайцарський банк. Підсудні вояки заявили, що під час слідства турецька поліція їх била. Справою зацікавилось військове командування ЗДА в Европі та американська амбасада в Анкарі.
- **У комуністичному Китаї** — за інформаціями втікачів, що наспіли до Гонґ Конґу — введено нові полегші в комунах, зокрема скасовано обов'язок їсти у спільних харчівнях. Тепер у цих харчівнях їдять тільки комуністи з адміністрації комун або парубки. Всі китайські родини негайно скористали з права окремо варити й споживати харчі.
- **Американський уряд вислав** нову протестаційну ноту до урядів комуністичного Китаю і комуністичної Північної Кореї в справі атаки комуністичних літаків на патрульний літак американської фльоти в дні 16 червня ц. р.. На перший протест в цій справі уряди згаданих комуністичних держав взагалі не зареаґували.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ПРОБЛЕМА ДОПОМОГИ ЗАКОРДОНОВІ

В останніх тижнях в американській пресі знову знявся шум довкола справи допомоги Америки закордонові. Безпосередню притоку дала серія статтей Алберта М. Колґрова, кореспондента концерну Говарда-Скрипса, який надзвичайно гостро таврував американську допомогу, дану Південному В'єтнамові. Він засуджував не тільки суть тієї допомоги, але й спосіб її уділювання, розтратність і нерозуміння дійсних потреб даного краю. Внаслідок тих статтей, Конґрес повів негайне переслухання названого автора і інших знавців в'єтнамських відносин. Зізнання були суперечні. У їх вислідi конґресова Комісія рішила вислати цією осінню до В'єтнаму й інших країн південної Азії та Далекого Сходу окрему делеґацію, яка на місці має вияснити справу.

Державна допомога Америки закордонові — це від кінця останньої війни одна з найбільших болячок цієї країни. З поступом холодної війни і з побільшуванням числа самостійних держав, які ще вчора були колоніями, зросли потреби американської військово-оборонної системи, що вже охопила ввесь ґльоб, і водночас зросли оклики за допомогою збоку малорозвинених країн. Треба мати на увазі суто військові цілі, що їх ЗДА переслідують в різних союзних і приязних країнах, які не всилі власними фондами поставити відповідну збройну силу, або де ЗДА мають свої бази. Але поруч із цим існує т. зв. економічна допомога малорозвиненим країнам — у формі позик, дарунків, технічної асисти і дорадників. Відколи Совєти почали уділювати азійсько-африканським країнам допомогу грішми, матеріялами, зброєю і технічним персоналом, почалось наче суперництво між СССР і ЗДА. Колишній директор згаданої вгорі американської державної установи, що відає допомогою закордонові, Адміністрації міжнародної співпраці, Джан Б. Голлістер, перестерігав на сторінках „Сатердей Івнінґ Пост" з 28 березня ц. р., що бажання переліцитувати Совєти в уділюванні допомоги закордонові, сполучене з надією послабити в країнах тих просовєтські симпатії, „приведе просто до банкрутства". Він рішуче висловився за продовження допомоги закордонові тільки під кутом безпосереднього скріплювання американської безпеки, зате висловився проти того, щоб американський державний скарб переймав на себе ролю чи то філянтропа, чи приватного інвеститора. Як приклад складности цього питання, він навів такий випадок: амбасадор ЗДА в одній південно-азійській країні та місцеве керівництво Адміністрації міжнародної співпраці наполегливо рекомендували призначити з фондів тієї Адміністрації мільйон долярів на збудування нової святині Будди. Мовляв, у зв'язку з роковинами Будди й релігійними маніфестаціями в тій країні *такий некорисливий жест прихилить Америці симпатії місцевого населення.* Голлістер спротивився такому дарункові, який не мав би нічого спільного з цілями військової оборони ЗДА.

Наведений приклад яскраво ілюструє різногранність і дискусійність проблеми американської допомоги закордонові. Фактом є, що плян Маршалла врятував Західню Европу від банкрутства і дозволив їй осягнути нинішній стан добробуту і збройної сили. Так само допомога Греції і Туреччині врятувала ті країни від комуністичної загрози. Маленька Лібія ввесь свій бюджет спирає на допомозі від ЗДА, але ЗДА втримують там одну із своїх найбільших заморських військових баз. Існують дуже суперечні погляди на тему доцільности таких дарунків різним закордонним країнам, які — як показує практика — не викликають у місцевому населенні прихильности до американських жертводавців. Можна почути також докір, що американські державні чинники не досить активно сприяють інвестиціям приватного капіталу в чужих країнах, воліючи реалізувати місцеві промислові проєкти безпосередньо, державними грішми.

Ускладнюють цю проблему й інші моменти. Ось так, допомогою закордонові займаються, поруч із згаданою Адміністрацією міжнародної співпраці, ще — Міжнародний банк для відбудови і розвитку (т. зв. Світовий банк), Міжнародний монетарний фонд, Банк для експорту-імпорту, Позичковий фонд для розвитку, департамент хліборобства, що розпоряджає велетенськими харчовими резервами, і департамент оборони, що має власний фонд для військової допомоги. Існування десятка установ для допомоги закордонові виключає можливість ствердження докладної цифри, яку Америка уділює на цю ціль.

Саме в минулу середу 19 ц. м. секретар оборони Ніл Мек-Елрой жадав від сенатської бюджетової Комісії привернення 390,000,000 дол., скреслених Палатою Репрезентантів з закону про допомогу закордонові, що його ухвалено у висоті 3,186,500,000 дол. Проблема допомоги закордонові залишається надалі питанням палкої публічної дискусії.

РАДАРОВЕ „ОКО Й ВУХО" ПИЛЬНУЄ СОВЄТСЬКИЙ КОРДОН

Глибоко в підземеллях Західньої Німеччини, на двісті миль від совєтського кордону міститься стежна централя Американського Летунства, яка нотує з точністю військового телескопа всі рухи совєтських літаків уздовж залізної завіси, а також у певній віддалі поза кордонами червоного царства. Про місце, де знаходиться ця важлива стратегічна станиця, мало хто зі „смертельників" знає. Це — одна із найдбайливіше бережених військових таємниць ЗДА на терені Західньої Европи.

Нещодавно військове американське командування дозволило деяким американським журналістам оглянути ці підземні інсталяції, ясна річ, при збереженні всіх приписів безпеки, після чого вони, з дозволу військових чинників, подали до відома ширшої публіки у ЗДА деякий жмут відомостей про це підземне „око й вухо".

Оборонний Оперативний Центр Летунських Сил ЗДА приміщується в колишніх підземних сховищах амуніції Вермахту. Ці прецизні підземні лябіринти в горах виконали німецькі інженери в 1937 році, але не довго вони служили як таємні склади зброї, бо перед вибухом другої світової війни обернено їх у головну кватиру Вермахту для Західнього фронту. В 1947 р. французьке окупаційне командування підготовлялося здемолювати ці підземні гнізда, але наступили перші прояви „холодної війни", і їх передано американському летунству. Тепер це могутня, найбільш модерно влаштована централя американського летунства в Европі, що безперервно стежить за совєтськими кордонами, негайно нотуючи кожний рух совєтських літаків.

Звідсіля переводиться повну контролю і охорону всіх американських літаків, які безперервно пливуть повітряним коридором до західнього Берліну, і також з цієї підземної кватири підтримується сталий контакт з летунськими з'єднаннями ЗДА, які відбувають свої лети над усією Західньою Европою, Середземним морем і Атлантійським океаном. Це підземне американське царство на німецькій території тримає постійний контакт з головною кватирою летунства в ЗДА.

Очевидно, совєтська сторона десь далеко в своєму запіллі також має подібні летунські влаштування. Видно це хоч би з того факту, що кожне зближення американських літаків до червоних кордонів викликає негайну реакцію совєтського летунства. Наслідки такої реакції час від часу стають відомі для світу — у формі атак, зістрілень американських машин, навіть тих, які до совєтських кордонів ледве наблизилися... Щоб не наражуватись на грізні своїми наслідками конфлікти, літаки держав НАТО при своїх патрульних летах мають припоручення держатися від червоних кордонів на яких тридцять миль віддалі. Але для новітніх, джетових зокрема, велетнів і цієї віддалі недосить.

Відкритою проблемою для летунства ЗДА є справа летів на висоті понад десять тисяч стіп. Під час встановлення берлінського коридору цього дразливого питання не існувало просто з тих причин, що ЗДА не мали ще тоді транспортових колосів типу С-130, які конечно потребують для свого лету „стелі" багато вищої за десять тисяч стіп. Досі лише два рази перелетіли до Берліну ці високолетні машини ЗДА тією забороненою большевиками височиною. Цю дразливу справу американські державні чинники хочуть поладнати мирними заходами, першим акордом яких мала б бути візита Хрущова у цій країні...

Летунська підземна централя ЗДА в Західній Німеччині, як звітують журналісти, є вповні самовистарчальною. Це мініятюрне військове містечко з високотренованим персоналом з найбільшою прецизністю виконує своє відповідальне завдання. Воно зовсім „незалежне" від зовнішнього світу, має своє світло, воду, огрівання та запаси харчів на довший час... В найбільшій залі цього лябіринту висить на стіні велетенська мапа европейського кордону Схід-Захід, на якій світляними знаками кожної хвилини відзначаться рухи своїх і ворожих літаків.

Цей Оборонний Оперативний Центр вдень і вночі обслуговують тридцять радіових та радарових стацій, розкинених вздовж кордонів сателітних держав, а деякі з них на територіях заприязнених з ЗДА держав, зокрема в країнах Середнього Сходу.

Незалежно від цього підземного влаштування, існує окрема повітряна група ЗДА під назвою „501-ша Тактична Контрольна Ескадрилья", завдання якої — патрулювати вздовж кордонів. Вона вирятувала вже 62 літаки, які летіли заблизько совєтських кордонів і були злобно ушкоджені совєтськими машинами, або просто мусіли з непередбачених причин приземлитися в забороненій летунській зоні.

І. Л.

ОРИСЯ

Над тихим парком
сонце вже не те.
Його вогні не ті вже,
що весною.
Зриває вітер листя золоте
З дерев сумних
холодною рукою

І я, щоб швидше йти було мені,
Собі Орисю посадив на плечі.
Ах, осінь!... Ти така,
як вечір мій,
Мого життя
багрянобарвний вечір.

Мені листків нагадують рої,
Що й я колись,
як промінь той, погасну...
Хай осінь в очі загляда мої, —
Я на собі несу
весну прекрасну.

Знову граю „в жмурка",
як колись я
В дні далекі хлоп'ячі свої,
Оченята закрила Орися
І гада, що не видно її.

Я в куточки усі заглядаю
І за шафи дивлюсь, за цвіти,
Скрізь в кімнатах
маленьку шукаю,
Удаю, що не можу знайти.

А за вікнами в пишнім убранні
Осінь фарбами щедро буя...
І стоїть, затаївши дихання,
Коло ліжка Орися моя.

Раптом очі розкрила...Дивися!
Скільки сяйва в зіницях ясних!
І весела й щаслива Орися,
Розсипає дзвіночками сміх.

ВОЛ. СОСЮРА

Б. Галайчук

ДЕНІКІНОВІ НА ПОТАЛУ

Здобуття Києва об'єднаними українськими військами 40 років тому було заслуженою перемогою української зброї та української соборницької політичної думки. Воюючи на два фронти, обидві українські армії попали у безвихідне положення, притиснені обабіч до Збруча. Об'єднані на одному фронті, виявились вони могутньою ударною силою, що могла розправитися з одним або другим ворогом: згідно з ієрархією політичних вартостей, вони посвятили (хоч на деякий час) справу соборности — справі самостійности. Коли ж, не зважаючи на це, блискуча перемога над большевицькою Росією залишилась невикористаною (і навіть привела переможців до Чотирикутника Смерти, є очевидним, що причину слід шукати не серед нас, а у незалежних від нас умовинах. А ті умовини аж надто відомі: „Збройні Сили Юга Россії" під командою ген. Денікіна вдарили несподівано на відкрите праве крило українських військ, унеможливлюючи продовження успішної офензиви і, що гірше — спричиняючи заламання українського фронту. Дипломатична програна перекреслила збройну перемогу.

Це не було занедбання збоку української дипломатії. Українська делеґація на Паризьку мирову конференцію вислала 7 серпня 1919 р. ноту, якою „мала честь просити Високу Раду (союзних і заприязнених потуг) наказати Денікінові евакуювати територію Української республіки". Чи такий наказ був під силу Високій Раді? „Генерал Денікін, — писала українська делеґація в попередній ноті, з 10 липня — є під зверхністю адмірала Колчака, який дістав від союзних і заприязнених потуг поміч для боротьби проти большевиків. Тим часом, як бачимо, він вживав тієї помочі для окупації Української республіки".

Можливості Високої Ради були тим більші, що насправді Денікін залежав від неї безпосередньо. Коли та Рада визнала Колчака головою Тимчасового російського уряду, амбітний генерал прийняв це до відома, але не думав підпорядкуватися Колчакові політично та стратегічно. Згідно з пляном спільних протибольшевицьких операцій, він мав здобути Царицин (пізніший Сталінґрад), ліквідуючи большевицький клин вздовж долішньої Волги, щоб сполучити свій південний фронт з уральським фронтом Колчака, і щойно тоді повести остаточний наступ під проводом Колчака. Але Денікін свідомо не виконав пляну, лише зробив одчайдушну офензиву на Москву, щоб засісти в Кремлі, випередивши сибірського суперника. Він діставав усю потрібну зброю, амуніцію та іншу поміч від Антанти (точніше: від Англії) безпосередньо, через Новоросійськ та інші чорноморські порти. Вистачило припинити достави, щоб змусити Денікіна припинити протиукраїнську офензиву і вживати антантську поміч згідно з призначенням, тобто виключно проти большевиків. Представники Антанти не пробували використати цей засіб натиску, намагаючися довести до українсько-російського перемир'я, а тому Денікін злегковажив несміливі способи посередництва.

Не маємо підстав закидати Високій Раді, мовляв, їй не залежало на мирній полагоді українсько-російського збройного зудару. Високій Раді мусіло бути прикро, що Денікін марнує на українців амуніцію, призначену проти большевиків, і взагалі, що дві протибольшевицькі сили винищують себе обопільно на втіху Ленінові. Коли Денікін заатакував Грузію вздовж чорноморського берега, англійські старшини терпеливо намагались довести до порозуміння, дармацо ніякого грузинсько-большевицького фронту тоді не було, а український фронт зв'язував большевицькі сили від початку 1919 року. Правда, Денікін записав у своїх відомих „Очерках русской смути" перемогу над большевиками влітї 1919 року виключно на своє конто, відмовляючи стратегічного значення рівночасній українській офензиві на Київ та Одесу. Але відомо (і це мусіла вже тоді знати альянтська військова верхівка — хоч і була затаїла від публічної опінії), що південно-західній большевицький фронт розкрушився саме під тиском українсько-денікінських кліщів. Тому не могло бути теж байдуже, чи ті обидві сили далі діятимуть концентрично (хоч і не скоординовано) проти червоної армії, чи будуть одна одну винищувати.

Антанта не легковажила такого роду справ. Англійці мали чимало мороки з ген. Юденічем, який, не дорівнюючи Денікінові силою, пробував дорівняти хоч декляративним єдинонеділимством: наприклад, у жовтні 1919 р. найменував губернатора Естонії дармацо організував свою „Північно-Західню Армію" на естонській державній території, ефективно адміністрованій естонським урядом. Не зважаючи на це, англійці зуміли запрягти обох ворогів до одного протибольшевицького воза: естонська армія допомагала Юденічеві в офензиві проти Петербургу; думали теж у Високій Раді, чи не заманити у тій офензиві і фінів, обіцяючи в нагороду визнання де юре фінської незалежности. До подібної цілі змагало командування французького експедиційного корпусу в Одесі, ведучи переговори з українським урядом у перших місяцях 1919 р. „Українська армія має воювати проти большевиків, маршуючи хоча б до самого Петербургу", — заявив полк Фредамбер у першій (до речі, дуже ароґантній) розмові, а в ході дальших переговорів (вже зовсім конкретних) шукав можливости координації всіх протибольшевицьких збройних сил. Довго і терпеливо пробували представники Високої Ради довести до українсько-польського замирення.

„Було б необхідно — читаємо у французькій ноті до української делеґації з 19 травня 1919 р., — щоб українці й поляки об'єднались у боротьбі проти спільного ворога, большевиків". За що мали б змагатись об'єднані сили обох народів? Звичайно — за незалежність, загрожену тим спільним ворогом. Французька нота про те не згадує, але немає сумніву, що та позитивна спільна ціль існувала, не зважаючи на українсько-польську війну.

„Порозуміння з українською Директорією має чисто військовий характер. Його єдиною ціллю є координація всіх протибольшевицьких сил — воно зовсім не торкається питання російської єдности та визнання Української Держави", — заявило французьке командування в Одесі представникам преси 26 лютого 1919 р. Не нам, воякам, вирішувати такі важливі політичні питання — мовляв — а нашому урядові. Уряди антантських великодержав, згуртовані у Високій Раді, визнали незалежність Польщі, а згодом і Фінляндії, застерігаючи супроти решти відірваних від Росії держав поставу, яка не віщувала нічого доброго. Переписка довкола українсько-польської війни була заадресована до ген. Павленка, як „командanta українських військ під Львовом". Висока Рада та її комісія для балтійських справ писала лише про балтійські „території", дбайливо оминаючи таких слів як „держава" і „незалежність". „Не визнаючи незалежности тих (тобто балтійських) держав, альянти можуть приймати представників існуючих там урядів, як дипломатичних і консулярних урядовців... Оминатимуть будь-яких зобов'язань щодо остаточної розв'язки питання, доки немає визнаного ними російського уряду: коли такий уряд існуватиме, будуть намагатися об-

(Закінчення на стор. 4-ій)

„НОВІ ПОЕЗІЇ"

Гурт молодих українських поетів-модерністів у ЗДА, який досі виступав зорганізовано до певної міри в рямцях Об'єднання Українських Письменників „Слово" і члени якого й далі в цьому Об'єднанні залишаються, назвав себе коротко „Нюйоркською групою" і започаткував видавання річника „Нові поезії"*), „першого в історії української літератури журналу самої поезії, поставленого на основах виключно мистецьких", як це підкреслено в передмові „від видавництва" у цьому ж річнику.

Видано річник, оскільки нам відомо, за допомогою одного з молодих українських меценатів, які починають з'являтися вже на тутешньому ґрунті, що треба вважати дуже відрадним і позитивним явищем. За редакцію річника підписана анонімова „Колеґія", що варто б на майбутнє змінити, бо в такого роду публікаціях редактори чи й хоч би упорядники збірника мають виступати відкрито.

У річнику „Нові поезії" вміщені вірші Богдана Тимоша Рубчака, Жені Васильківської, Богдана Бойчука, Юрія Тарнавського, Патриції Килини та Емми Андієвської і їхні ж (Васильківської, Бойчука і Тарнавського) переклади з творів Пабльо Неруди, Езри Павида, Ґеорґа Тракля, Анрі Мішо та Е. Е. Камінґса. Вміщено в річнику також репродукції малярських і скульптурних праць молодих українських мистців у ЗДА — Ярослави Ґеруляк, Михайла Р. Урбана, Любослава Гуцалюка, Аркадії Оленської-Петришиної, Бориса Пачовського і Юрія Соловія. З цього погляду річник не можна називати тільки „журналом самої поезії", але радше журналом поезії і мистецтва, бо вміщені в ньому репродукції з мистецьких творів мають таке саме значення і вартість, як надруковані там вірші.

З названих вгорі українських авторів збірника Рубчак, Бойчук, Юрій Тарнавський й Андієвська відомі вже із своїх окремих — однієї або й більше збірок, опублікованих здебільша під маркою ОУП „Слово". Не мають ще друкованих збірок поезій Женя Васильківська і Патриція Килина, але з їх поезіями, друкованими по часописах і журналах, зокрема в „Українській Літературній Газеті", читацька громада досить добре ознайомлена. При цьому треба згадати, що Патриція Килина, дружина Юрія Тарнавського, є американкою, не-українського походження, яка не тільки вивчила українську мову, але й виявила себе як авторка добрих українських поезій.

Зміст річника „Нові поезії" цікавий, оригінальний та свіжий і своєю тематикою та оформленням витримує він цілком конкуренцію з подібного роду виданнями поетичних модерністських груп в інших народів — американців, еспанців чи французів. На мистецькій висоті стоять з формального боку не тільки малярські твори й скульптури, репродукції з яких вміщені в річнику, але й надруковані в ньому оригінальні поезії і переклади з творів чужоземних модерністів. Більшої прозорости і виразности, зокрема в метафорах, у порівнянні з давнішими, набрали особливо поезії Богдана Тимоша Рубчака, Богдана Бойчука і Жені Васильківської. Оригінальні і несподівані, а не раз і далекі до тематичної одноманітности традиційної поезії сюжети і мотиви майже всіх надрукованих у річнику творів (у Рубчака — „Ікар", „Незнайомому старшому панові, що його автор часто зустрічає в парку", „Поет" Васильківської з Рільківським настроєм, „Прощання з пальмою" і „Цикл" Б. Бойчука, „Нова пісня Едіпа" і особливо „Еспанські пісні на безлюдді" Юрія Тарнавського та „Посмертна маска і „Пасатні вітри" Патриції Килини). Окремо — змістово і стилістично — вирізняються в збірнику Емма Андієвська, продовжуючи епатувати читача своїми вже цілком „дикими" метафорами та римуванням, побудованим на асонансах, і зачаровуючи його водночас чи не найглибше виявленою українською стихією своїх поезій.

Добре підібрані й добре зроблені в річнику переклади поезій західніх модерністів, покійних і живих, таких, як Поль Елюар й Джордж Тракл, Пабльо Неруда та Езра Павнд. Переклади ці дають не тільки можливість ознайомитись, хоч би і фраґментарно, з творчістю видатних західніх модерністів, але й показують, що модерна поезія не мусить бути незрозумілою, надто штучною і вишуканою в метафорах чи взагалі в поетичній мові і стилі. Великим досягненням буде, якщо й українські поети-модерністи дійдуть до простоти і прозорости перекладаних ними, значить, улюблених і шанованих ними модерних поетів Заходу.

Не зважаючи на недолюблювання, а то й цілком неґативне ставлення деяких літературних критиків і деякої частини української читацької публіки, яка звикла до нескомплікованої простоти т. зв. традиціоналістичної поезії, модерністичний напрям в українській поезії має не тільки право на існування, але й обов'язок розвиватися й актуалізуватися. Подібні спроби і шукання нового мистецького вислову започатковані так буйно у двадцятих роках в Україні, включно з тодішнім футуризмом і символізмом, жорстоко і дощенту знищено і ще й тепер після всіх „відлиг" кожну найменшу спробу новаторства у формі і змісті зараховується там офіційно, як формалізм, ревізіонізм чи просто як зраду принципів соцреалізму. Конечність культивувати модерну поезію і вдержувати по цій лінії живий контакт з модерними напрямками на Заході зрозуміли і взяли на себе, як обов'язок, молоді українські поети „Нюйоркської Групи". І в цьому їх треба піддержати, тим більше, що за свою активність вони зазнали вже чи не найгостріших атак збоку офіційної совєтської критики і її „прогресивних" підголосків у ЗДА.

Б. Кравців

*) Нові поезії, 1959. Ч. І. В-во Нюйоркської Групи, Ню Йорк, 1959. Стор. 69.

Армандо Палясіо Вальдес

ХОСЕ

Повість

З еспанської мови переклав: Богдан І. Лончина

(17)

Коли представники справедливости виконували свої обов'язки, вона не переставала закликати небо й пекло проти своїх ворогів.

— За все багатство, що його має дон Анаклето, — говорив один старий моряк, — я б не погодився тепер бути в шкірі Хосе чи вдови. Страшні прокльони тієї жінки.

— Не такі вже й страшні, — відповів інший, молодший.

— Не кажи так, ти ще молодий і не пам'ятаєш. Ось тут є Касіміро й Хуан, вони добре знають, що трапилось мені з нею кілька років тому... Одного пополудня йшов я на берег, щоб поїхати на мерлюсу, коли вона закликала мене й попросила, щоб я взяв її Руфа за помічника. Ясно, що я відмовився, бо той дурень ні до чого не придатний. Тоді вона кинулася на мене, як скажена собака, і обсипала прокльонами. Не звертаючи на це уваги, я пішов далі і сів на судно. Прибули ми на місце риболовлі десь коло дев'ятої години і закидали сіти аж до ранку. Але повіриш, що я зловив лише три мерлюси. На другий, третій і четвертий день сталося те саме... Нарешті, хлопче, не було іншої ради, як іти до неї і просити, щоб на милість Божу зняла з мене закляття...

Мешканці містечка, довідавшись про жахливі прокльони, що їх кинула паламариха, щиро співчували Хосе. Під час вечері Ісавель з найбільшою насолодою подала це до відома дочці.

— Ти ще не знаєш, Елісо?

— Що?

— Що сьогодні у жінки паламаря забрали меблі за те, що її син Руфо вчинив із судном Хосе... Ох, не заздрю я прибутку ні Хосе, ні його матері!.. Прокльони, що їх паламариха кинула на них, не жарти...

Еліса, що її вразливу й забобонну душу вчителька добре знала, зблідла.

— Вони були жахливі, — продовжувала стара з насолодою: — щоб вони жебрали на вулиці, щоб Хосе мусів красти на прожиток, щоб він виїхав колись на море й не вернувся...

Руки Еліси тремтіли, коли вона підносила ложку до уст, а її мати, з вирахуваною жорстокістю, повторювала усі прокльони, що їх вимовила цього ранку паламариха. Вкінці сльози покотилися з її гарних очей. Побачивши це, вчителька розсердилась.

— Чому плачеш, безумна? Хіба є на світі дурніша дівчина?.. Підожди хвилину, я дам тобі причину до плачу!

І, вставши з крісла, щосили ударила її по лиці.

Тим часом сезон на боніто в Родільєро кінчався, точніше кажучи уже зовсім скінчився. Приходили останні дні жовтня. Була гарна погода. Море злегка хвилювалося від прохолодного осіннього вітру. Надвечір небо ставало прозоре й бліде, а фіолетні хмари звисали на обрії.

Прийшла догідна пора на ловлю сардинок, спокійніша й не така небезпечна, як ловля боніто. Але того року було їх при березі дуже мало. Судна виїздили ранком і вечором, верталися, не маючи на покладі навіть вартости ікри тріски, що її вкинуто в воду, як принаду.

А тому, що не було сардинок, не мали рибалки й принади на ловлю вугра та мерлюси, і не могли ловити коло берега любіни, осетра, барбульки. Так то голод загрожував Родільєрові. Все таки деякі з них боронилися проти лиха і не переставали виїздити на боніто, хоч його вже теж було дуже мало і вони наражалися на поважну небезпеку з огляду на пізню пору року. В тому часі море дуже скоро хвилюється. Часом також і вітер зривається дуже несподівано, а судна мусять відпливати далеко, щоб знайти ту рибу. Хосе був одним з одчайдушних моряків, але, переконаний старшими і своїм власним досвідом, рішив перервати виїзди на боніто й присвятитися сардинкам, хоч мав дуже малу надію на успіх.

Одного ранку пішов він до Сарріо з наміром купити ікру тріски. День був погідний. Над поверхнею моря розкинулось небо, розмальоване фіолетно-рожевими хмарами. О десятій ранку хмари розбіглись, і з північного сходу повіяв вітер. О першій годині вітрець заспокоївся і над морем, гейби вовняні пушинки, появилися білі хмаринки. Виглядало на наглу зміну. За пів години вона була вже зовсім певна. Вітер із заходу переміг свого противника і о третій годині вже дув, як ураган.

Всі моряки, що були в містечку, прибігли на берег. Сила вітру зростала щохвилини. Страх почав опановувати населення містечка. Жінки виходили до дверей і до вікон, дивилися з переляком і одна одну питалися:

— Чи прибули судна?

— Чи судна ще на морі?

Ті, що мали рідних на морі, спрямовували одна за одною свої кроки на берег, збивалися в гуртки й говорили про те, що їх лякало. Та заки ще мали змогу прибути, вітер розвіявся так шалено й гнівно, як рідко коли перед тим. За кілька хвилин він перетворився в жахливий і страхітливий ураган. Перелітаючи з пекельним шумом через вузький родільєрський яр, він гримав шалено об двері хат, хапав деякі сіти, що висіли на вікнах, і кидав мешканцям в очі хмари бруку. Жінки, занімівши із страху, перестали зовсім говорити й побігли з розпукою на берег. Інші мешканці, — чоловіки, жінки й діти, — що не мали нікого на морі, теж залишили свої хати й пішли за ними. На вулиці чути було тільки один вигук: „Судна! Судна!"

Коли та товпа опинилася на березі, море мало чудовий та імпозантний вигляд. Наглі вітри не приносять зараз з собою великого забурення в водах, а тільки живе, поверховне хвилювання, і той широкий морський простір був тільки сильно поморщений. На цілій його поверхні блистіли безчисленні білі пункти, що показувалися та щезали напереміну, гейби якесь магічне миготіння. Але сотки очей, що тривожно впивалися в обрії, не побачили ані знаку судна. Тоді хтось гукнув: „На Сан Естеван!.. На Сан Естеван!" Всі покинули берег, щоб вийти на ту гору, з якої розкривався вид на море. Більшість людей побігла на дорогу за містечком, що вела на неї; та діти і ті бідні жінки, яких чоловіки й брати були на морі, почали дряпатися по ній прямо вгору. Нетерпеливість, страх, тривога додавали їм сили, щоб лізти по гострих скелях і почерез хабаззя.

Коли вони вийшли на вершок і кинули зором по величезній поверхні океану, побачили на самому обрії три або чотири білі цятки. Це були судна. Опісля, по черзі, з'явилися інші, і всі вони зарисовувалися чимраз то виразніше.

Інж. Михайло Ліщинський
сотник У Н А

ЩЕ РАЗ ДЛЯ ДИВІЗІЇ...

„Веселий Львів"! Нами ніколи не забутий, дорогий „Веселий Львів". Театр міста, що є Піємонтом княжої Галицької землі, міста, якого гербовий знак дав нам відзнаку нашій Дивізії. Театр цей нам спеціяльно дорогий, як дороге нам і наше місто Львів, до якого ми тому 15 літ боронили доступу, коли кати з Москви сунули ордами на закріпощення нашого народу.

Ми „дивізийники", як нас загально називають, з особливим сентиментом привітаємо колишніх акторів „Веселого Львова", як вони в свойому артистичному ансамблі приїдуть ще раз до „Дивізії" на Союзівку, щоб на Союзівці, в часі з'їзду вояків з нагоди відзначування Мазепинського року, зустрітися з нами і громадянством і на протязі трьох днів, 4, 5, і 6-го вересня ц. р. нав'язати знову тісніший зв'язок з нашими „вояками"

При тій нагоді варто згадати дещо наше минуле, зв'яне з „Веселим Львовом", з яким наша зустріч на Союзівці буде вже третьою з черги зустріччю. Перший раз „Веселий Львів" впав нашим хлопцям, як то кажуть, з неба, на Зелені Свята в 1943 році. „Впав" він тоді на площу вправ до Гайделягру, де „муштрувалася" Дивізія. Замазані рекрути, які кожного дня море поту виливали на рекрутській муштрі, вже так були „пірнули" у вояцьке життя, що просто не уявляли собі, щоб поза площею вправ ще щось існувало на світі крім війська. І тут саме від тої сірої і прикрої рекрутської буденщини відриває їх вістка, що до нас приїхав „Веселий Львів", приїхав з міста, з якого царювала над нами наша Військова Управа зі своїм „всемогучим" реклямаційним відділом, до якого мрійно слали зідхання всі т. зв. „директори", яких титулу директора не позбавив навіть вояцький мундур.

„Пане директоре" — чули, Веселий Львів приїхав. Йдемо.. що? ви змучені? Кажуть, що директор „Веселого Львова" Зенко Тарнавський приїхав тут зі всіма своїми мистецькими „тузами" і „зірками" а що найважніше кажуть, що має широкі компетенції від Військової Управи і одну повну валізу залагоджених „прихильно" реклямацій, для всіх тих, що їх черевики натиснули. Може, директорцю, вдасться і вам до дому... Ходіть... — І летіли хлопці і „директори". Хлопці подивитися на акторів, а директори полювали на Зенка Тарнавського, розраховуючи, що навіть і в сплетнях може бути трохи правди... і мріяли свою нескінчену ніколи думу дальше. А хлопці, як звичайно, заглядали за акторками і хвалили під небеса жіночу красоту, бо їм, як то кажуть, порох не смердів і вони любили його запах... Кільки то нераз „нахапали" від польської поліції за знайдену десь гільзу з кріса або пістолі, а тут пороху і крісів скільки хоч. Є свої для себе, а на сусідніх „рінґах", де муштрувались „союзники", „ваффенкамера" для УПА все „відчинена". Весело було, хоч часом шкіра терпла, але все таки терпла радісно, весело і в повноті надій і молодих юних мрій...

А Зенко Тарнавський таки з будьким не приїхав. Привіз нам свої найкращі сили: Юрій і Ірина Лаврівські, Ніна Муратова (згинула пізніше під час бомбардування Німеччини), Стефа Тарасевич, Анатоль Муратів (радник Щипка), Місько Макольондра (Ярема Стадник) і багато інших. Щиро привітали хлопці свій дорогий театр а, коли він від'їхав, то ще довго спомини про нього в снах опромінювали лиця молодих вояків і веселили буденне, а то і важке життя молодих рекрутів.

А коли рекрути стали вже вояками і були готові на фронт, то тоді на площу вправ в Нойгаммер приїхав до нас „Веселий Львів" другий раз. Приїхали до нас члени театру вже як старі знайомі, а Зенко Тарнавський чувся вже серед нас як „старой дивізійник", може навіть і краще, бо мав в нас багато привілеїв, а на варту і муштру ходити таки не мусів. Трохи клопоту мали ми з Лаврівським і Шашаровським, бо вони таки наших шоломів і крісів дуже боялися і ніяк не витримували з нами „айнзацу" і взагалі виходили на „айнзац" лише в ліпшій „компанії" старих знайомих зі Львова, які тоді тішилися в „Веселому Львові" великими привілеями, як ті, що за батьківщину страждають...

А решта, Ірина Лаврівська, Ніна Муратова, Тамара і Кирило Янушковські, прибрана дивізійничка Марія Лисяк і Гасва та Ліда Шашаровська і вся проча театральна братія, хоч і дуже нарікали на нашу дивізійну „ферфлеґу" і все казали, що наша знаменита славна дивізійна бруква їм на жолудок шкодить, то все ж таки в надії на зміну харчової ситуації з вимаршем на фронт таки рішені були в нас залишитися. Причина була подвійна: любов до рідного війська, ну кноьюнктура, бо тоді все, що „тільки жило і мало силу", приписувалося до нас. „Суспільна мода" тоді була інакша, як тепер. Тоді наша Дивізія вела перед серед „патріотичного" громадянства і наші канцелярії не встигали з виписуванням посвідок всім, хто лиш до нас признавався. Словом, це була золота ера Дивізії, і Дивізія тоді була горою... Ми вже навіть мали функції для всіх акторів. Функції легкі і вигідні. Шашаровський мав обняти в моїй сотні функцію „шпіса", бо в тій ролі в війську він був би знаменитим, головно в той день, коли сотня діставала „маркітентенваре". А решта також мали мати не злі становища, та доля інакше рішила.

Нам не пощастило в наших плянах доповнення набору і ми, признавши, що ту справу Військова Управа таки дуже добре веде, відступили від заміру, а на потіху в своїй невдачі патріотично заявили, що театр це властиво військо культурного жанру і що нам, крім правдивого війська в Дивізії, треба ще театру, щоб воював за душу народу. І так зовсім леґально „вписано" театр з правдивого війська. За це вони зв'язалися з нашими вояками, що колись були акторами львівського театру і спільними силами вжарили нам такі штуки, що „муха не сідає". Пригадую, як десятник Дивізії Славко Малецький, пізніший учасник бою під Бродами, з Марією Лисяк гарно нам пригадали свої спільні виступи у Львові в дуеті із Запорожця за Дунаєм, а сценки „Найкраща у світі жінка", що зачиналася словами: „Українські ми вояки, йдем у бій немов на герць", хіба таки ніхто із глядачів не забуде.

Два тижні гостив Веселий Львів в Дивізії і два тижні вливав в нашу душу багаті скарби своєї артистичної культури. Перлини рідного гумору розвівали нам нашу тугу за рідними і рідним краєм.

А потім ми вирушили на фронт, через рідний Львів під Броди. Пішли ми по волю і славу... Пішли... а „Веселий Львів" помандрував по таборах наших робітників і співом про рідний край сушив їх сльози туги і сіяв надію, велику нездійснену надію... Пішов театр на свою вояцьку місію не менш важливу, як наша під Бродами.

А тепер на клаптику купленої собі „української землі", на нашій Союзівці, на вояцьких з'їздах ми зустрінемося знову зі старими друзями з „Веселого Львова" і ця зустріч буде третьою зустріччю. Тим разом режисер Богдан Паздрій, що хоч тепер ладить виставу з нагоди Мазепинського Року, таки приїде до „Дивізії" з гуртком акторів „Веселого Львова", щоб засвідчити, що нас від нашого Львова не відділив ні час, ні простір і що нав'язані з „Веселим Львовом" зв'язки в часі війни є тривалі.

На Союзівці дня 4, 5 і 6 вересня б. р. ми стрінемо старих своїх знайомих з „Веселого Львова". В програмі „Ще раз для Дивізії" ветерани „Веселого Львова" Ірина і Юрій Лаврівські та наша „дивізійничка" Марія Лисяк пригадають нам минуле. І знову віддихнемо чарівним леготом рідної землі і знову хвилину серце відпочине в тужливих думках про рідний край, що хоч такі важкі, а всеж дорогі, бо в краю тім ми вояки Дивізії, тому 15 літ билися з ворогом під Бродами —за Волю України.

ПОЕТ І ПИСЬМЕННИК ТОДОСЬ ОСЬМАЧКА

буде власноручно дедикувати свою книжку „Ротонда Душогубців", в українському і англійському виданнях, під час публічного продажу цих книжок, що відбудеться в суботу дня 22-го серпня ц. р. від год. 1-ої у книгарні „Сурма" при 7-ій вул. в Ню Йорку. Ті, що живуть поза Ню Йорком можуть замовляти ці книжки поштою й одержать їх теж із дедикацією поета.

З наших буднів

ВАКАЦІЇ БЕЗ ВІДПОЧИНКУ

Хто мав вакації цього літа, той мав, але специ від високої політики напевно не мали їх, і саме, під час вакацій, найбільше, сироти, намучились.

Ви лише зважте, які карколомні події заіснували цього літа в нашій, рідній політиці: в Ню Йорку відсвяткував Батько - Союз своє 65-річчя і відбувся історичний Світовий Конґрес Українського Жіноцтва. У Вінніпеґу була так само історична конвенція Комітету Українців Канади, на якій схвалено с к л и к а т и Світовий З'їзд нашої Еміґрації! Український Конґресовий Комітет дав ініціятиву до проголошення „Тижня Поневолених Народів", що напсувало стільки крови тов. Нікіті...

І все те, прошу, сталося під час вакаційного затишшя!.. Ну, світові політики не хотіли, розуміється, стояти в хвості подій, і слідом за нашими розгорнули надзвичайну активність. І так майже цілі вакації тягнулася в Женеві ця нещасна конференція 4-х міністрів. Під час вакацій відвідала Канаду англійська королева, під час вакацій гостював у наших „контрах" тов. Козлов, під час вакацій їздив до Совєтів і до Польщі наш віце-президент Ніксон. В тому ж часі в президента Айзенгавера сокрушилось тверде, вояцьке серце, він змилувався над розжалобленим Нікітою і дозволив йому відвідати у вересні Америку.

Звичайно, всі ті світові події не можуть рівнятися своїми маштабами до нашої еміґраційної політики! Так, наприклад, Женевська Конференція — це був, просто, сміх один. Як сказав у наш-барі один визначний політик:

— Якби квочка сиділа на яйцях так довго, як вони там радили, то висиділа б мільйони курчат! А вони що висиділи?..

Відносно згаданого вже „Тижня Поневолених Народів", за який американці дістали в світі такий великий кредит, то він, як відомо, є тотальною заслугою українців, зокрема одного нашого професора з Вашинґтону, який зробив ґеніяльне відкриття, що є на світі поневолені нації! Інша справа, що під час офіціяльної п р о к л я м а ц і ї „Тижня", мабуть з вдячности за нашу цінну ініціятиву, про нас забули... Але в таких потягненнях якраз і віддзеркалюється ввесь сенс високої політики.

Деякі політичні кола на „давнтавні" вперто твердять, що виміна візита Хрущова в ЗДА і Айзенгавера в СССР, — це теж наслідок тиску української проблеми на світову політику. А вийшло воно так: під час перебування Ніксона в Москві, Хрущов робив йому пекельні сцени за „Т и ж д е н ь Поневолених Народів". Тоді-то Ніксон, щоб його замирити, мав сказати таке:

— Ол райт, Нікіто, забудь за той „Тиждень". Це не наша видумка... Ми маємо у Вашинґтоні такого троблмейкера, який завжди любить нам зробити якусь ґранду. Дай руку і приїжджай до нас із візитою!

А що Н і к і т а ще далі дувся, Ніксон сказав йому:

— Як тобі цього замало; то наш Айк приїде до вас. Харашо?

— Окей!

Вдарили по руках, як сватки на ярмарку, і розійшлись в найкращій згоді. Так, як бачите, вся світова політика обертається довкола українського питання, і біда лише в тому, що світ нічого про це не знає...

Ікер

✝

ІГОР — БОГДАН — ЯРОСЛАВ
НЕВІДЖАЛУВАНИЙ СИНОЧОК
Неонілї й Володимира Соханів
і БРАТЧИК РОМЦІ
з Джерзі Сити, Н. Дж.,
заснув несподівано у Бозі,
в четвер, дня 20-го серпня 1959 року,
на 7-му місяці весни-життя.

ПОХОРОН відбудеться в СУБОТУ, 22-го СЕРПНЯ 1959 року, в год. 9:00 ранку, з похоронного дому І. Ковальчика в Джерзі Сиеі, Н. Дж., на цвинтар св. Хреста в Арлінґтоні, Н. Дж.

Безмірним горем прибиті:
БАТЬКО, МАТИ, СЕСТРА, БАБЦЯ І РОДИНА

✝

Ділимось сумною вісткою,
що дня 16-го серпня 1959 року,
на 45-му році свого трудящого життя,
відійшов у Вічність,
НАШ НАЙДОРОЖЧИЙ
бл. п. інж. Платон, Зенон
ЯВОРСЬКИЙ

Горем прибиті:

НАДІЯ — дружина
ЛЮБОМИР — син
УЛЯНА — донька
ЮЛІЯН — батько
МАРІЯ — мати
ОЛЬГА КОСТИК — теща
ІРИНА РУЩИЦЬКА — сестра
ТАРАС РУЩИЦЬКИЙ — шваґер
ОРЕСТ РУЩИНСЬКИЙ — сестрінок
ЛІДА РУЩИЦЬКА — сестрінка

ДЕНІКІНОВІ НА ПОТАЛУ

(Закінчення зі сторни 2-гої)

стоювати вольності балтійських урядів. У міжчасі помагатимуть згаданим урядам в обороні та у збереженні ладу". Ось і становище Високої Ради, згідно з проєктом, опрацьованим комісією балтійських справ.

Американський інтерналіст М. В. Грегем (з Південно-Каліфорнійського університету), добрий знавець балтійських справ, бачить у тому цікавий компроміс між незалежністю і запереченням незалежности: визнання де факто балтійських урядів — при запереченні молодим державам становища правно уконституйованих держав. Що це все значить? Яка ціль такої складної розв'язки? „Ишло про те — пише Грегем — щоб втягнути Естонію, Латвію та Литву у тогочасні закросні інтервенційні схеми, обіцяючи їм у винагороду наскрізь ілюзоричний статус, залежний від химер Колчака, Російської Політичної Конференції або й Ліги Націй... Гойність, але лише на словах". Тобто покищо балтійці повинні були користати з нагоди, що можуть воювати проти большевиків. Що буде, як большевиків не стане? Поживем, побачим. Але нетерплячі балтійці воліли не чекати, і „передрішили" свою незалежнжність, уклавши мирові договори з московським урядом.

До того часу балтійські держави були в подібному становищі як Україна, Грузія, Азербайджан: вони всі висилали збірні ноти до Високої Ради і взагалі співпрацювали дипломатично. Мали щастя, що Москва рішилася відписати на рахунок втрат балтійське побережжя (у запіллі якого нема ніякого Донбасу чи Кривого Рогу). І що не зустріла їх на їхньому закривавленому шляху сліпа і глуха єдинонеділимська стихія, уосіблена Денікіним.

У такому випадку, навряд чи могли б рахувати на більш рішучу підтримку, як Україна: навряд чи Англія припинила б воєнні достави, рискуючи заламанням Денікінової офензиви у її найбільшому розмасі; бо така радикальна санкція кінець-кінцем, розминулася б з ціллю. Адже жертви Денікінової навали цікавили лише як помічні засоби для боротьби проти большевизму.

40 років тому, знайшла трагічне для нас застосування формула „Раша фирст". Ці слова, виписані кров'ю на вулицях нашої столиці, повинні вритися глибоко в нашу свідомість, переслідувати нас, гнати до чину. Наша еміграція повинна бачити у них біблійне несамовите „мане, текел, фарес" — від якого годі втекти, яке годі забути. Молода, імпровізована українська дипломатія, працюючи у вийнятково несприятливих умовинах, вичерпала всі можливості — тому вона не винна в тому ,що сталося 40 років тому. Але коли б щось подібне повторилося у майбутньому, українська еміграція ледве чи знайшла б оправдання перед історією, бо вона ще далеко не використала всіх можливостей, які перед нею розкриваються.

В суботу, 8-го серпня 1959 року
відпровадила Українська Громада Ню Йорку
на місце вічного спочинку, відому Громадянку,

бл. п. Наталію ГЛАДИШОВСЬКУ

Умираючи просила Покійна переказати Приятелям та Знайомим, щоб вони не витрачували важко заробленого гроша на квіти, які скоро в'януть, лише щоб зложили лепти на рятування від денаціоналізації живе квіття — українську дітвору — що залишилась на терені Німеччини та Австрії.

Приятелі й Знайомі вшанували цю останню волю Покійної і замість квітів на її могилу зложили, через ОУА „Самопоміч", на садочки і школи для української дітвори в Австрії й Німеччині поважну суму $ 557.00 (п'ятсот п'ятдесят сім). Може за почином Покійної у нас заведеться звичай вшановувати пам'ять Покійних не в'янучими квітами, лише датками на добродійні цілі.

На вище подану суму — $ 557.00 — зложились датки жертводавців:

$ 26.00: Робітниці фабрики годинників „Бульова";
$ 25.00: Головна Управа ОУА „Самопоміч" Ню Йорк;
$ 20.00: М. і Т. Підгородецькі, І. і З. Будзяки, д-р М. і Я. Зарицькі, д-. О. Слюзар, Р. Глинський;
$ 15.00: Саноцькі і Кучерська, М. і С. Гарасевичі;
$ 10.00: М. Лисогір, д-р Р. і М. Авдиковські, М. Федишинова, А. Малюца, І. Левкович, П. і І. Бережницькі, Ю. Ревай, В. Чапленко, В. і д-р Г. Гіряки, А. Вовк, С. Левицький, Лонкевичі, Б. і Н. Савчуки, д-р І. і Р. Чолгани, Н. Піковський, Ф. Колодій, М. Чорнодольський, П. Постолюк, З. Венгринович, д-р П. і Д. Пастухів, М. і Д. Стахів, Г. І. Костюк;
$ 5.00: Р. Раковський, М. Чопик, І. і А. Василишини, С. Бартко, В. Баранецький, д-р Одинський, Е. Козіцька, П. Червоняк, І. Гурик, Б. і Л. Ластавецькі, Г. Дудка, О. Волошин, Г. і Р. Долиніські, С. Козак, Р. Білинський, І. Васильців, Л. і М. Пежанські, А. Пацук, З. Стефанів, К. Савчук, Ліна Фішбайн, С. Никофорук, І. і М. Шепаровичі, В. і Я. Мудрі, П. Бакович, Б. і О. Фостяки, А. Нещадименко, М. і Р. Шахновичі;
$ 3.00: А. Давиденко, М. Сарахман;
$ 2.00: Л. Шевчук, М. Приходько, М. Іванчук;
$ 1.00: С. Процьків, І. Рогуцька, М. Рибачук, д-р Новосівський.

За цей вияв пошани для Покійної — усім жертводавцям складає щиру подяку —

РОДИНА

Зміна адреси

До Адміністрації „СВОБОДИ"
81-83 Grand Street
(P. O. Box 346)
JERSEY CITY, N. J.

Долучаю 10 центів — прошу змінити мою адресу.

Моя СТАРА адреса була:
ЧИСЛО ВІДДІЛУ (якщо член УНС) ______
Ім'я і прізвище ______
Адреса ______
______

Моя НОВА адреса тепер:
Ім'я і прізвище ______
Адреса ______
Адреса ______
______

ТАРЗАН, ч. 4314. Віч-на-віч.

Коли Тарзан досліджував другу мавпу, ціле мавп'яче плем'я зіскочило з дерев і оточило його.

Не можна було дати якихнебудь вияснень, тому він чекав, настороженний і зрівноважений, на визов.

Поволі виступив король. Не якась слаба тварюка, але могутній самець — жадібний помститись за своїх товаришів!